Витівки духів

Григорій Данилевський

– Це було років 10 тому, – розказував штабс-капітан Заруцький, – я, як юнкер, повинен був тримати іспит на офіцерський чин у полтавському училищі. Приїхавши до Полтави, я довго шукав помешкання. Мені хотілося найняти одну-дві кімнати з меблями, з харчуванням, щоб мати скромний свій обід без штовханини і галасу готелю. Блукаючи містом, я побачив у віддаленій, глухій вулиці невеликий дерев'яний двоповерховий будиночок і найняв тут дві кімнати через сіни від господарів квартири. Господарі виявилися добродушними старичками, чоловіком і дружиною. З першого ж дня вони оточили мене повною увагою, дбайливо утримували мої кімнати, одяг, ба більше – чудово годували і взагалі опікувалися мною, як рідним. Повертався я додому пізно і спав після навчань і службових занять, як убитий.

Зустрічаючи деяких знайомих у Полтаві, я вільні вечори проводив у них.

– Де ви найняли помешкання? – запитала мене одна пані на якомусь із таких вечорів.

Я назвав вулицю, будинок і своїх господарів Губаренків.

– У Губаренків? – здивувалася пані: – І ви не боїтеся?

– Чого ж мені боятися? Люди вони чудові, дивляться, як за рідним сином, – відповів я.

– Помилуйте... та ж бо це помешкання місяцями стоїть незайняте, весь час там біліють на вікнах папірчики з пропозиціями...

– Ну, і що ж? Вулиця тиха, поросла навіть травою; ні піших, ні проїжджих – хоч увесь день учися, читай, пиши – ніхто не завадить.

– Як то не завадить? Хіба ж ви не знаєте, – сказала з невдаваним жахом пані: – В цьому будинку, на верхньому його поверсі давно вже поселився привид, що не дає спокою мешканцям. Він ходить ночами по кімнатах, без угаву рухає меблями, випиває воду, перекидає з місця на місце різні предмети.

– Ну, міцно ж я спав всі ці ночі, що не бачив цього, – сказав я з посмішкою.

– Запевняю вас... присягаюся, в місті всі це знають і уникають губаренківської квартири...

– Зі мною шабля і револьвер, – сказав я. – Боятися нема чого... Я постараюсь порозумітися з цим привидом.

Розмова з полтавською пані, проте, справила на мене враження. "Ото провінція, – думав я, – неодмінно що-небудь вигадає, наплете, роздує хтозна як і сама потім переймається власними страхами! І звідки це узялося? Цікаво все-таки..."

Привид не покидав моїх думок. Замислений я повернувся ввечері додому, поволі піднявся скрипучими сходами, задзвонив. Господиня подала мені свічку, провела у кімнати, оглянула ліжко, поставила карафку свіжої води, поклала сірники на столик біля узголів'я і, побажавши мені, як завжди, на добраніч, пішла, прихопивши мій одяг і

чоботи, щоб почистити.

Я вийшов у сіни, замкнув двері на ключ, роздягнувся і ліг, оглянувши перед тим усі закапелки в обох моїх кімнатах, зазирнув під меблі, за піч, у шафу, комод і навіть за штори.

У ліжку я трохи почитав якийсь англійський роман, але незадовго відчув утому і погасив світло. Засинаючи, я подумав: "Оце наплели! І звідки тут взятися привидам? У такому будиночку і до того ж у Твері? На вулиці, де пасуться кози? Нехай би то була Шотландія, замок якийсь чи похмурі швейцарські гори..."

З тим я і заснув. Та не встиг гаразд і розіспатися, як раптом – чую шелест, виразний шелест біля узголів'я.

Я прокинувся, став прислухатися. В повній тиші, потемки, прислухаюсь – справді начебто хтось шарудить по столу, гортає картки якоїсь книги чи журналу. "Миші!" – подумав я спершу. "Ні! – заперечив сам собі, розміркувавши трохи: – Миші не могли вибратися на стіл гладкими ніжками. Адже столик стояв, не торкаючись ані меблів, ані мого ліжка..."

Перечекавши кілька хвилин, я знову почув ще виразніше, ніж досі, перегортання карток книги, що лежала на столі.

"Треба упіймати, упіймати", – подумав я, намагаючись тихо встати і запалити сірник.

Підвівшись на ліктях, я тихенько намацав на столі сірники і хотів уже черкнути, але в цю мить ошелешений, приголомшений надзвичайним явищем мій слух виразно вловив, як чиясь невидима рука непоспішно перегортає сторінку за сторінкою книгу, що спокійно собі лежить.

"Так! Це не миші, це чийсь дурнуватий жарт, – подумав я, прислухаючись до шереху на столі і готуючись побачити, звідки і хто простягнув руку на середину замкнутої кімнати і торкався книги. Цікаво побачити цю бліду руку блідої примари"...

Я натиснув сірника, він спалахнув, яскраво освітивши стіл, мою подушку і мене, що сидів у самій білизні на ліжку.

Нікого в кімнаті не було, і нічия рука не торкалася книги. А тим часом, – я це ясно бачив і пам'ятаю все до дрібниць, – у ту мить, коли сірник спалахнув, картка, зрушена чиєюсь незримою рукою, перегорнулася на моїх очах.

Сірник загас. Я запалив свічку, обійшов з нею знову обидві кімнати, відімкнув двері в сіни, зазирнув і туди, подивився знову за піч, у шафу і комод, під меблі, за штори, – нікого в кімнатах не було, і скрізь панувала повна тиша.

Врешті я ще далі відсунув столика від ліжка, ба навіть позабирав з нього усе, окрім книги. Потім ліг знову і якийсь час не гасив свічки, закуривши для розваги, я в задумі не зводив очей з книги і столика. Картки, поки горіла свічка, продовжували перегортатися. Запам'ятавши останню відкриту сторінку, я задмухав свічку, закутав голову ковдрою і, засинаючи, думав: "Ну, це мені все здавалося. Ймовірно, то через перетяг – від порухів повітря картки самі собою підіймалися і з шелестом опускалися..."

Заснути я заснув, але незабаром мене раптом знову, як варом опекло. Я прокинувся від виразного шелестіння карток, які хтось енергійно і, здавалося, нервово перегортав. У ту ж мить мені здалося, що в иншому кутку кімнати, на комоді, хтось зрушив карафу і, ніби наливаючи воду, дзенькнув нею об шклянку.

"Не вистачало ще тої чортівні! – подумав я роздратовано, вдаючи ніби нічого не чую і ні на що не звертаю уваги: – Не встану, буду терпіти, буду спати".

Сон закутав мене під нове шелестіння карток і подзенькування карафи об шклянку, з якої очевидно пили.

Вранці я прокинувся з першим сонячним променем. Зібравшись із думками, я перш за все кинувся до книги і подивився на номер сторінки. Замість цифри, як тепер пам'ятаю, 177-ої, розгорнутою була 219-та сторінка. Невидима рука, поки я спав, перегорнула рівно сорок сторінок, тобто двадцять одну картку... Двадцять один раз пальці привида торкалися книги!

Але ще більше я здивувався, коли підійшов до комода і глянув на карафку, яку господиня ще з вечора наповнила і поставила при мені: вона була порожня... Привид випив її до дна...

– От і судіть, – закінчив Заруцький, – як це все пояснити? Чудово пам'ятаю, що господиня поміняла воду і я вночі не торкався карафи. Хто ж чіпав книгу і випив воду?